

ПОДАТКОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ ЯК ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

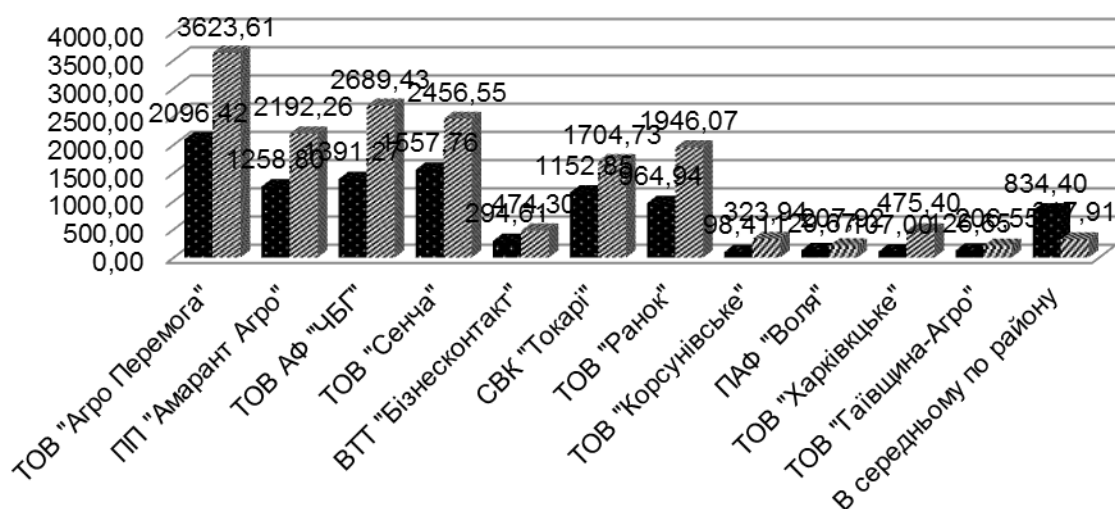
УДК 336.201.3

Профатило О.Ю., студентка 1 року ОС магістр факультету економіки і менеджменту Сумський національний аграрний університет

Ефективність системи оподаткування залежить від оптимального податкового навантаження на суб'єктів підприємництва. За допомогою регулювання рівня податкового навантаження держава може як стимулювати, так і стримати розвиток окремих видів виробництва. Оцінка рівня податкового навантаження є інструментом дослідження впливу податків на фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання.

Проблеми, притаманні системі оподаткування агропромислового виробництва в Україні, полягають не стільки у високих податкових ставках, скільки у нерівномірності податкового навантаження.

Співставляючи рівень податкового навантаження та розмір сплачених соціальних платежів сільськогосподарськими підприємствами Лохвицького району Полтавської області на 1 га слід відмітити пряму залежність між цими величинами.

■ Соціальні платежі 2015* рік, тис. грн. ▨ Загальна сума сплачених податків 2015* тис. грн

Рис. 7. Соціальні платежі в сплачених податках сільськогосподарськими підприємствами Лохвицького району Полтавської області у 2015 році*

Виявлено, що підприємства, які мають порівняно більше працівників відносно земельних угідь, мають вищий рівень податкового навантаження. Таким чином, рівень податкового навантаження пов'язаний із чисельністю працівників у господарстві, рівнем оплати праці та співвідношенням між розміром земель та кількістю зайнятих.

На сьогоднішній день порівняно більший податковий тягар несуть трудомісткі підприємства, особливо середні за розмірами, із структурою виробництва, яка передбачає розвиток не тільки рослинництва, а і тваринництва, використовуючи при цьому більше робочої сили. Це є причиною зникнення галузі тваринництва та зростанням рівня безробіття на селі. Це в кінцевому рахунку позначається на рівні життя сільського населення, що в контексті побудови соціально-орієнтованої економіки є недопустимим. Оцінюючи останні зміни, які були внесені до Податкового кодексу стосовно оподаткування сільськогосподарських виробників, слід зауважити на відсутності кардинальних ефективних змін, хоча навантаження і зросло, але його диференціація не змінилася. Тож можемо стверджувати, що в нашій країні проводиться неефективна податкова політика.

На аграрному ринку діють дві групи виробників, великі підприємства, які мають певну монопольну владу і низка дрібних та середніх підприємств, які діють в умовах, наближених до досконалої конкуренції і відтягують на себе податкове навантаження інших учасників ринку. В порівнянні з великими підприємствами дрібні виробники мають менші можливості щодо збуту продукції та використання досягнень науково-технічного прогресу. Фахівці Національного інституту стратегічних досліджень зазначають, що між малими підприємствами і споживачами їхньої продукції функціонує багато посередників, що призводить до зниження цін реалізації у порівнянні з великими підприємствами на 15-20%. В той же час при придбанні матеріальних ресурсів здійснюється переплата, так як придбання здійснюється як правило в роздріб [1]. Невеликим сільськогосподарським підприємствам дуже важко витримувати таку конкуренцію. Отже, значним недоліком існуючої системи оподаткування є нерівномірність податкового

навантаження, що порушує базові принципи оподаткування: рівності та справедливості. Система оподаткування в сільському господарстві негативно впливає на ділову активність малого та середнього бізнесу на селі. На сучасному етапі політика держави в сфері оподаткування зорієнтована в основному на забезпечення інтересів власників великих підприємств, що унеможлиблює вирішення першочергових економічних та соціальних проблем розвитку сільського господарства. Мале і середнє підприємництво є важливим чинником сталого розвитку сільського господарства, тобто здатності забезпечувати зростання виробництва згідно вимог продовольчої безпеки і забезпечувати осілість сільського населення та підвищення його добробуту. Малі і середні ферми забезпечують передумови для соціального розвитку села і переважають у більшості розвинених країн. В США за 20 років відбулося збільшення їх чисельності. В нашій країні малі господарства забезпечують роботою у 35 разів більше населення порівняно із великими підприємствами, отримуючи при цьому менші доходи. За останні роки відбулося зменшення кількості фермерських господарств: у 2013 р. – на 213 од. порівняно з 2011р. і на 772 од. порівняно з 2010 р. Також у 2013 р. порівняно з 2010 р. зменшилася кількість фізичних осіб-підприємців у сільському, лісовому та рибному господарстві на 8445 од., або на 28,5% [2].

Стабільний розвиток сільського господарства є можливим за умови гармонізації інтересів держави та сільськогосподарських виробників. Це можливо у випадку оптимізації податкового навантаження, яке полягає у рівномірному його розподілі між суб'єктами оподаткування з метою забезпечення дотримання інтересів учасників процесу оподаткування. Головним критерієм застосування податкових інструментів повинно стати забезпечення соціальної справедливості та недопущення порушення принципів конкуренції, заради чого державі, в деякій мірі, потрібно пожертвувати економічною ефективністю. Механізм оподаткування в сільському господарстві повинен ґрунтуватися на дотриманні основних принципів оподаткування, на виконанні соціальної та регулюючої функції податків, що дозволить підвищити рівень життя

сільського населення, досягти соціальної справедливості в оподаткуванні та забезпечити на цій основі стійкий розвиток сільського господарства.

Нами пропонується встановлювати оптимальний рівень оподаткування, базуючи розрахунки на запропонованому показнику податкового навантаження [3]. Застосування означеного підходу дозволить врахувати податковий потенціал товаровиробників галузі; вирівняти податкове навантаження в межах суб'єктного складу платників податків. Методи податкового регулювання повинні різнитися різними підходами щодо впливу на діяльність суб'єктів в агробізнесі. Виникає необхідність в застосуванні до великих підприємств загальної системи оподаткування, посилення ними фінансової відповідальності за завдання шкоди навколишньому середовищі [4].

При побудові оптимальної системи оподаткування вважаємо за доцільне при запровадженні певних податків враховувати бажані ефекти, досягнення яких прагне економічна система на певному етапі свого розвитку. Бажаними ефектами впливу податків є: збільшення виробництва взагалі та окремої продукції зокрема; зміна структури виробництва у бажаному для суспільства напрямку; підвищення ефективності використання ресурсів; ефект збільшення доходів до бюджету; підвищення рівня зайнятості та на цій основі підвищення доходів населення; зниження рівня цін на продукти харчування; збільшення виробництва органічної продукції; зниження негативного впливу на навколишнє середовище. Критерієм ефективності оподаткування повинно бути досягнення соціальної справедливості.

Запровадження альтернативної системи оподаткування в сільському господарстві дозволить будувати фіскальну політику, враховуючи фактичні можливості платників, що збільшить надходження до бюджету, забезпечить захист інтересів сільськогосподарських виробників та сільських жителів. Це дасть можливість підвищити рівень життя сільського населення, досягти соціальної справедливості в оподаткуванні та забезпечити на цій основі стійкий розвиток сільського господарства.

Література

1. Молдаван Л. Конкурентний розвиток малого і середнього підприємництва у сільському господарстві: проблеми і шляхи вирішення. //Вісник КНУ. Економіка. 2013. - № 148. С.8-11. Режим доступу: <http://cyberleninka.ru>.
2. Стратегічні напрями інституційного забезпечення розвитку аграрного сектору в Україні. –К.:НІСД, 2014. – 45 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//www.niss.gov.ua/content/articles/files/agrosector-0d6bd.pdf](http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/agrosector-0d6bd.pdf)
3. Пилипенко Н.М. *Оцінка податкового навантаження в контексті соціально-економічного розвитку сільського господарства* / Пилипенко Н.М., Профатило О.Ю. // «Вісник СНАУ: серія Економіка і менеджмент».–2015.–№8(65).-С.178-184
4. Пилипенко Н.М. Податкові механізми стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу в сільському господарстві / Н.М. Пилипенко // Модернізація фінансово-кредитної стратегії розвитку регіону та громади: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2015. – С.62-65

Науковий керівник
к.е.н., доц.

Пилипенко Н.М.

Опубліковано в авторській редакції